

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Warszawie

LWA.410.006.01.2023

Marzena Pytlak
Dyrektor Szkoły Podstawowej
im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Józefinie
ul. Mazowiecka 1, 00-909 Żabia Wola

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/021 Kształcenie dzieci cudzoziemców w polskich szkołach

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Warszawie
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 57 72, F +48 22 444 57 62
lwa@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa 1

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Józefinie, ul. Mazowiecka 1, 00-909 Żabia Wola (dalej: Szkoła).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marzena Pytlak, Dyrektor, od 1 września 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły.2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców.3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023 (do czasu zakończenia kontroli) oraz z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Warszawie
Kontroler	Wojciech Nędzi, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWA/60/2023 z 21 marca 2023 r.

(akta kontroli str.1-2)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022 i 2022/2023 w Szkole Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Józefinie, w większości prawidłowo realizowano zadania edukacyjne, wychowawcze i opiekuńcze w stosunku do uczniów cudzoziemców.

Dyrektor przy przyjmowaniu uczniów cudzoziemców do Szkoły przestrzegała warunków określonych w obowiązujących przepisach, kwalifikując uczniów na podstawie ich miejsca zamieszkania i daty urodzenia, jednak nie dokumentowała rozmów kwalifikacyjnych przeprowadzanych z opiekunami dzieci, a przy kwalifikowaniu uczniów do tworzonych oddziałów przygotowawczych, nie powołała stosownego zespołu.

Nauczyciele samodzielnie modyfikowali treści, metody i formy pracy na zajęciach, dostosowując je do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczniów, jednak naukę języka polskiego w oddziałach przygotowawczych realizowano przy wykorzystaniu niewłaściwie opracowanych programów nauczania. Uczniom cudzoziemcom umożliwiono korzystanie z zorganizowanych dodatkowych zajęć nauki języka polskiego, a pochodzącym z Ukrainy, wsparcie w postaci osoby władającej językami polskim i ukraińskim. Cudzoziemcy zostali objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną oraz wsparciem również w przypadku przystępowania do egzaminu zewnętrznego. Potrzeby rozwojowe i edukacyjne, jak i możliwości psychofizyczne uczniów, w tym cudzoziemców, diagnozowano we współpracy ze szkolnymi psychologiem i pedagogiem. Do Szkoły zakupiono pomoce dydaktyczne, a także sprzęt multimedialny i biurowy, niezbędny do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych w innej lokalizacji.

Dyrektor rzetelnie i prawidłowo realizowała działania wynikające ze sprawowania nadzoru pedagogicznego poprzez prowadzone kontrole, obserwacje, wspomaganie nauczycieli oraz monitorowanie procesów edukacyjnych, opiekuńczych i wychowawczych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły

Opis stanu faktycznego

1. W latach szkolnych 2020/2021-2022/2023 (wg stanu na 30 września) liczba uczniów uczęszczających do szkoły wyniosła odpowiednio 490, 527 i 636 (w tym czworo, pięcioro i 118 uczniów cudzoziemców – czworo, pięcioro i 115 z Ukrainy). W roku szkolnym 2022/2023 w stosunku do 2020/2021 nastąpił wzrost ogólnej liczebności uczniów o 30%, a udział uczniów cudzoziemców w ogólnej liczbie uczniów szkoły wzrósł z 0,8% do 18%.

Zajęcia dydaktyczno-wychowawcze dla 77 uczniów z Ukrainy, w roku szkolnym 2022/2023, odbywały się w innej lokalizacji, poza siedzibą Szkoły

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że wzrost liczby uczniów spowodował zwiększenie liczby godzin dydaktycznych, które przydzielono nauczycielom już pracującym, dodatkowo ich obciążając. Zwiększona liczba cudzoziemców nie miała negatywnego wpływu na proces kształcenia i wychowania, a trudności wystąpiły w związku z utworzeniem oddziałów w innej lokalizacji i dotyczyły zatrudnienia kadry pedagogicznej, większej

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

ilości obowiązków z powodu wzrostu ilości dokumentacji, a także utrudnionego bieżącego kontaktu z kadrami pedagogicznymi oraz uczniami.

Ponadto Dyrektor zwróciła uwagę na problemy związane z częstą rotacją uczniów, brakiem informacji ze strony rodziców o opuszczeniu Szkoły przez ucznia, niską frekwencją – niekontrolowaną przez rodziców i utrudnionym kontaktem z rodzicami lub jego zupełnym brakiem.

(akta kontroli str. 11-23,464-466,637)

2. Arkusze organizacji szkoły, w okresie objętym kontrolą, Dyrektor przedstawiała do zaopiniowania Oddziałowi Związku Nauczycielstwa Polskiego⁴, a następnie z uzyskaną opinią przedkładała organowi prowadzącemu w terminie określonym w § 17 ust. 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli⁵, tj. do 21 kwietnia danego roku.

Uchwałą nr 67/LV/2022 Rady Gminy Żabia Wola z 1 września 2022 r. utworzono inną (dodatkową) lokalizację prowadzenia zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, dla oddziałów przygotowawczych utworzonych 13 września 2022 r. Arkusz organizacji szkoły dla tych oddziałów, funkcjonujących w budynku Ptak Warsaw Expo w Nadarzynie, na rok szkolny 2022/2023 Dyrektor przesłała do Oddziału ZNP 27 września 2022 r. Po otrzymaniu, w tym samym dniu, opinii organizacji związkowej Dyrektor przedłożyła arkusz organowi prowadzącemu, który po uzyskaniu opinii Mazowieckiego Kuratora Oświaty, został przez niego zatwierdzony 6 października 2022.

Liczba oddziałów ogólnodostępnych, funkcjonujących w Szkole (na dzień 30 września) wynosiła – w roku szkolnym 2020/2021 – 22 (w czterech z nich uczyło się czworo uczniów z Ukrainy), w roku szkolnym 2021/2022 – 24 (w czterech z nich uczyło się pięcioro uczniów z Ukrainy), a w roku szkolnym 2022/2023 – 24 (w ośmiu z nich uczyło się 14 uczniów cudzoziemców, z czego w siedmiu z nich 11 uczniów z Ukrainy). W sześciu oddziałach przygotowawczych, w roku szkolnym 2022/2023, uczyło się 104 uczniów z Ukrainy (w tym 77 uczniów w czterech oddziałach w innej lokalizacji).

(akta kontroli str. 15-267,464-466,637)

3. W Szkole nie obowiązywały procedury przyjmowania uczniów cudzoziemców. W Statucie Szkoły uregulowano jedynie zagadnienia dotyczące włączania uczniów cudzoziemców do funkcjonowania w społeczności szkolnej i możliwości utworzenia oddziału przygotowawczego⁶. Do Szkoły przyjmowano wszystkich uczniów na podstawie potwierdzonego miejsca zamieszkania w rejonie szkolnym.

(akta kontroli str. 268-460,464-465)

4. Wg stanu na 30 września 2022 r., w roku szkolnym 2022/2023 do Szkoły przyjęto łącznie 198 uczniów, w tym 111 cudzoziemców (109 z Ukrainy). Do oddziałów ogólnych klas I – VIII przyjęto 94 uczniów, w tym siedmiu obcokrajowców (pięciu z Ukrainy), 27 uczniów do oddziałów przygotowawczych utworzonych w siedzibie Szkoły w Józefinie, a 77 uczniów do oddziałów przygotowawczych w zamiejscowej lokalizacji w Nadarzynie. Wszyscy uczniowie w oddziałach przygotowawczych byli pochodzenia ukraińskiego.

(akta kontroli str. 461)

Szczegółowym badaniem objęto dokumentację wszystkich pięciu uczniów cudzoziemców, którzy podjęli naukę w Szkole w oddziałach ogólnodostępnych w roku

⁴ Dalej: ZNP.

⁵ Dz. U. poz. 502, ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli.

⁶ § 18b Statutu Szkoły Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Józefinie, załącznik do uchwały nr 11/17/18 Rady Pedagogicznej z dnia 8 listopada 2017 r., ze zm., tekst ujednolicony na dzień 1 września 2022 r.

szkolnym 2022/2023, a także 16 uczniów, którzy podjęli naukę w oddziałach przygotowawczych w tym samym roku szkolnym. W każdym przypadku, uczniowie byli przyjmowani do Szkoły na podstawie złożonego przez rodziców wniosku, w sprawie przyjęcia dziecka do Szkoły ze wskazaniem adresu zamieszkania, jak i rozmowy przeprowadzonej przez Dyrektora. Jeden z uczniów posiadał opisową informację o gotowości do nauki z polskiego przedszkola, do którego uczęszczał, jeden posiadał dokument stwierdzający ukończenie etapu edukacyjnego za granicą w postaci opisowej oceny zdobytych umiejętności w okresie nauki objętym oceną, a trzech kolejnych uczniów informację o uczęszczaniu do oddziału przygotowawczego w innej placówce. Rodzice lub opiekunowie pozostałych 16 uczniów nie przedstawili żadnych dodatkowych dokumentów.

Dyrektor nie powołała zespołu kwalifikującego uczniów do oddziałów przygotowawczych, o którym mowa w § 16 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 23 sierpnia 2017 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw⁷, o czym szerzej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

Uczniowie cudzoziemcy byli przyjmowani do Szkoły i kwalifikowani do odpowiedniej klasy zgodnie z warunkami i trybem określonym w § 4 ust. 1 pkt. 1 i ust. 2 pkt 1 oraz § 12 ust. 1 rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi, tj. przyjmowano wszystkich uczniów zamieszkałych w obwodzie, na podstawie wypełnionej przez rodzica ucznia „Karty zgłoszenia” oraz oświadczenia o zapoznaniu się z informacją dotyczącą przetwarzania danych osobowych w Szkole. W razie potrzeby, dokumenty te tłumaczono na właściwy język obcy. Uczniów kwalifikowano do danej klasy na podstawie rozmowy Dyrektora z rodzicem ucznia (w niezbędnych przypadkach w obecności tłumacza), jak również ewentualnych dokumentów dotyczących dziecka – aktu urodzenia czy zaświadczenia z rejestru PESEL przedłożonych przez rodzica. Przeprowadzane rozmowy kwalifikacyjne nie były dokumentowane.

(akta kontroli str. 464-466,470-474)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor nie powoływała zespołu kwalifikującego uczniów do oddziałów przygotowawczych, co było niezgodne z § 16 ust. 1 rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi.

Dyrektor wyjaśniła, iż zespół kwalifikujący nie został powołany, by umożliwić jak najszybsze utworzenie oddziałów przygotowawczych i objęcie nauczaniem uczniów uchodźców. Po rozmowie rodziców ucznia z Dyrektorem Szkoły, a także przedstawieniu posiadanych dokumentów, uczniów kwalifikowano do odpowiedniego oddziału przygotowawczego na podstawie daty urodzenia.

(akta kontroli str. 470-473)

2. Dyrektor nie dokumentowała rozmów kwalifikacyjnych przeprowadzanych z rodzicami lub z opiekunami uczniów cudzoziemców przyjmowanych do Szkoły, co było działaniem nierzetelnym.

Dyrektor wyjaśniła, że ze względu na przyjęcie do Szkoły wszystkich uczniów na podstawie miejsca zamieszkania w obwodzie szkoły, nie zachodziła potrzeba dokumentowania tych rozmów.

W ocenie NIK, sporządzenie notatki służbowej z rozmowy kwalifikacyjnej jest zasadne w sytuacji nieprzedstawienia przez rodzica lub opiekuna ucznia

⁷ Dz. U. z 2020 r., poz. 1283, ze zm., dalej: rozporządzenie w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi.

ubiegającego się o przyjęcie do odpowiedniego oddziału szkoły, dokumentu, który potwierdzałby jego dotychczasową edukację.

(akta kontroli str. 464-465,470-474)

OCENA CZĄSTKOWA

Dyrektor przestrzegala warunków przyjmowania uczniów cudzoziemców określonych w rozporządzeniu w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi, kwalifikując uczniów na podstawie ich wieku oraz miejsca zamieszkania wskazanego we wniosku. Jednakże nie dokumentowała rozmów kwalifikacyjnych przeprowadzanych z opiekunami przyjmowanych do Szkoły uczniów cudzoziemców, a dodatkowo nie powołała zespołu kwalifikującego tych uczniów do tworzonych oddziałów przygotowawczych.

OBSZAR

2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych wobec dzieci cudzoziemców

Opis stanu faktycznego

1. W trakcie roku szkolnego 2021/2022, od 7 marca 2022 r. do Szkoły przyjęto 15 uczniów cudzoziemców (14 pochodzenia ukraińskiego), z których w tym samym roku wykreślono dwóch, a 10 zakończyło edukację w Szkole z końcem roku szkolnego z powodu dalszej migracji.

Dane dotyczące rozpoczęcia nauki w Szkole przez 14 z 15 powyższych uczniów cudzoziemców, przekazane zostały do bazy danych systemu informacji oświatowej⁸ w terminie określonym w ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej⁹.

Z powyższej próby, dla 14 uczniów zorganizowano dodatkowe bezpłatne zajęcia nauki języka polskiego, w przypadku 13 z nich, informację o korzystaniu z ww. zajęć ujęto w danych dziedzinowych SIO terminowo.

W przypadku jednego ucznia dane o rozpoczęciu nauki w Szkole i dane dziedzinowe o korzystaniu przez niego z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego zostały przekazane do bazy danych SIO po terminie ustawowym, co szerzej zostało opisane w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 470-473,477-479,612-634)

W latach objętych kontrolą (po 30 września), Dyrektor pięciokrotnie przedkładała organowi prowadzącemu aneksy do arkuszy organizacji szkoły w zakresie spraw dotyczących kształcenia uczniów cudzoziemców. Każdorazowo zostały one zatwierdzone przez organ prowadzący.

(akta kontroli str. 24-267)

2. W latach 2020-2022 wydatki szkoły ogółem wyniosły odpowiednio 5 285 tys. zł, 5 851,5 tys. zł, 6 782,7 tys. zł, zaś w I kwartale 2023 – 1 791,8 tys. zł. Wydatki związane z kształceniem uczniów cudzoziemców ponoszono od 2021 r. i wyniosły one 3,0 tys. zł co stanowiło 0,05% wydatków ogółem, w 2022 r. wyniosły 403,2 tys. zł (6%), a w I kwartale 2023 r. 157,2 tys. zł (9%).

Na prowadzenie zajęć dodatkowych z języka polskiego, w 2021 r. wydatkowano 3,0 tys. zł, w 2022 r. – 23,2 tys. zł, a w I kwartale 2023 r. – 137,7 tys. zł.

Na utworzone w Szkole w 2022 r. oddziały przygotowawcze wydatkowano 137,7 tys. zł, a w I kw. 2023 r. – 114,7 tys. zł.

Ponadto, na kształcenie uczniów cudzoziemców poniesiono inne wydatki (w 2022 r. – 242,3 tys. zł, w 2023 r. – 31,0 tys. zł) m.in. w związku z zakupem 23 laptopów

⁸ Dalej: SIO.

⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 2597, dalej także: ustawa o SIO. Należy przy tym zauważyć, że SIO nie pozwalał na określenie daty, w której uczniowie objęci badaniem zostali wykreśleni z listy uczniów, a jedynie na wskazanie daty zakończenia przez nich edukacji w Szkole.

(91,5 tys. zł), dodatkowym wynagrodzeniem pracowników Szkoły (46,7 tys. zł), w tym pomocy nauczyciela i zakupem innych urządzeń biurowych (48,0 tys. zł).

(akta kontroli str. 8-10,638-650)

3. W latach objętych kontrolą nauczyciele każdorazowo przedstawiali Dyrektor do zaopiniowania programy nauczania dla poszczególnych etapów edukacyjnych, tj. dla klas pierwszych, czwartych i siódmych. Po uzyskaniu pozytywnej opinii Dyrektor, Rada Pedagogiczna w drodze uchwał zatwierdzała Szkolny Zestaw Programów Nauczania¹⁰.

W Szkole realizowano programy nauczania przygotowane przez wydawnictwa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne – język polski, Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe – matematyka, Nowa Era – biologia, geografia i historia¹¹.

Programy nauczania języka polskiego nie zostały opracowane na podstawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców, o czym szerzej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

We wszystkich oddziałach ogólnodostępnych, również w tych w których uczyli się uczniowie cudzoziemcy, a także w oddziałach przygotowawczych, realizowano te same programy nauczania. Żaden z przyjętych w badanym okresie programów nauczania z języka polskiego, matematyki, historii, geografii i biologii nie zawierał uregulowań dostosowujących go do potrzeb uczniów cudzoziemców.

Pięciu nauczycieli (języka polskiego, historii, przyrody, matematyki, geografii), którzy wypełnili przekazany im kwestionariusz podało, iż samodzielnie dostosowywało program nauczania do potrzeb uczniów. Czterech z nich wskazało, że dostosowania dotyczyły metod i form pracy z uczniem lub organizacji nauczania, trzech – treści edukacyjnych, a dwóch – sposobów oceniania uczniów. Opisywane dostosowania najczęściej polegały na korzystaniu z dodatkowych pomocy, np. słowników, Internetu podczas pracy (czterech nauczycieli), wydłużeniu czasu pracy lub dostosowaniu liczby zadań do wykonania w określonym czasie (trzech), pracy z pomocą nauczyciela/asystenta/kolegów podczas zajęć (trzech) oraz zmniejszenia obszerności tekstów do czytania lub materiału do opanowania (trzech).

(akta kontroli str. 470-473,514-523,738-1102,1164-1166)

Dyrektor wyjaśniła, iż pomimo braku zapisów o dostosowaniu programów nauczania do potrzeb uczniów cudzoziemców, nauczyciele – na podstawie samodzielnie przeprowadzanej diagnozy w trakcie bieżącej pracy z uczniem – indywidualnie dostosowywali treści nauczania, różnicowali stopień trudności i liczbę wykonywanych przez uczniów zadań, metody i formy pracy oraz zmniejszali ilość materiału do opanowania przez uczniów, w tym cudzoziemców, uwzględniając ich możliwości rozwojowe i edukacyjne. Dostosowania polegały m.in. na: skróceniu i uproszczeniu poleceń – dzieleniu poleceń na etapy; pracy z pomocą nauczyciela, asystenta lub kolegów; upewnieniu się, że uczeń zrozumiał polecenie; wydłużeniu czasu pracy; umożliwieniu korzystania ze słowników i translatorów elektronicznych podczas lekcji; zmniejszeniu obszerności tekstów do czytania lub materiału do opanowania; uwzględnianiu tempa czytania ucznia cudzoziemskiego. Polegały też na specjalnym

¹⁰ Uchwała nr 23/19/20 Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Józefinie z dnia 26 czerwca 2020 r. w sprawie zatwierdzenia Szkolnego Zestawu Programów Nauczania i Szkolnego Zestawu Podręczników na rok szkolny 2020/2021; Uchwała nr 22/20/21 Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Józefinie z dnia 28 czerwca 2021 r. w sprawie zatwierdzenia Szkolnego Zestawu Programów Nauczania i Szkolnego Zestawu Podręczników na rok szkolny 2021/2022; Uchwała nr 14/21/22 Rady Pedagogicznej Szkoły Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Józefinie z dnia 27 czerwca 2022 r. w sprawie zatwierdzenia Szkolnego Zestawu Programów Nauczania i Szkolnego Zestawu Podręczników na rok szkolny 2022/2023.

¹¹ *Słowa z uśmiechem + Myśli i słowa*, Program nauczania języka polskiego w klasach 4-8 szkoły podstawowej, WSiP; *Matematyka z plusem*. Program nauczania matematyki dla drugiego etapu edukacyjnego (klasy IV-VIII szkoły podstawowej), GWO; *Puls życia*, Program nauczania biologii w klasach 5-8 szkoły podstawowej, Nowa Era; *Planeta Nowa*, Program nauczania geografii dla szkoły podstawowej, Nowa Era; *Wczoraj i dziś*, Program nauczania historii w klasach 4-8 szkoły podstawowej.

przygotowaniu materiałów w taki sposób, aby były one bardziej przystępne dla ucznia, zapisaniu poleceń lub zastosowaniu filmów edukacyjnych z napisami w języku ukraińskim; przygotowaniu dwujęzycznych notatek, preparowaniu tekstów poprzez ich streszczanie, parafrazowanie, upraszczanie na poziomie leksyki i składni; łączeniu podczas pracy w grupach uczniów polskich i posiadających doświadczenie migracyjne.

(akta kontroli str. 550-551)

4. W roku szkolnym 2021/2022, po wybuchu konfliktu zbrojnego na Ukrainie (24 lutego 2022 r.), w Szkole nie utworzono oddziałów przygotowawczych. Dyrektor wyjaśniła, że w II półroczu roku szkolnego 2021/2022 do Szkoły przybyło 15 uczniów cudzoziemców, w tym uczennica uczęszczająca od 4 lat do polskiej szkoły. W związku z tym, zdaniem Dyrektora nie było podstaw do utworzenia oddziałów przygotowawczych, gdyż wtedy w klasach łączonych: I-III byłoby czterech uczniów, IV-VI – pięciu uczniów, a VII-VIII – dwóch uczniów. Uczniowie Ci zostali przyjęci do oddziałów ogólnodostępnych, a w celu lepszej komunikacji z uczniami i rodzicami, na wniosek Dyrektora, organ prowadzący zatrudnił w Szkole, od 11 kwietnia 2022 r., pomoc nauczyciela – obywatelkę Ukrainy władającą również językiem polskim. W późniejszym czasie, kiedy liczba uczniów cudzoziemców na terenie gminy zaczęła rosnąć, organ prowadzący zdecydował o utworzeniu oddziałów przygotowawczych w jednej ze szkół na terenie gminy¹².

(akta kontroli str. 477-479)

Wójt Gminy Żabia Wola wyjaśnił, iż w roku szkolnym 2021/2022 skorzystano z możliwości zorganizowania oddziałów przygotowawczych obejmujących rejon działania kilku szkół. Decyzję o utworzeniu oddziałów przygotowawczych w jednej ze szkół w gminie, podjęto ze względu na problemy ze znalezieniem dodatkowej kadry, a także z powodu kosztów utrzymania i koniecznością dopełnienia takiego oddziału uczniami. W kolejnym roku szkolnym, po uwzględnieniu możliwości kadrowych oraz liczebności oddziałów, zdecydowano się na utworzenie oddziałów przygotowawczych w SP w Józefinie, oraz w innej lokalizacji Szkoły – w budynku Ptak Warsaw Expo.

(akta kontroli str. 543-549)

W Szkole utworzono 6 oddziałów przygotowawczych¹³. Ich liczebność wynosiła od 12 do 24 uczniów. Tygodniowy wymiar obowiązkowych zajęć edukacyjnych był zgodny z § 16 ust. 5 rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi i wynosił: dla oddziału na poziomie klas I-III – 20 godzin, na poziomie klas IV-VI – 23 godziny, na poziomie klas VII-VIII – 25 godzin. Liczba godzin nauki języka polskiego prowadzonej w poszczególnych oddziałach przygotowawczych wynosiła sześć (cztery oddziały), siedem i dziewięć godzin tygodniowo, stosownie do brzmienia § 16 ust. 9 ww. rozporządzenia.

W związku z utworzeniem oddziałów przygotowawczych, na wniosek Dyrektora (8 września 2022 r.), zatrudniono w Szkole pomoc nauczyciela władającą językiem ukraińskim i polskim. Nie zatrudniono asystenta kulturowego dla uczennicy z Białorusi, gdyż od 4 lat uczęszczała do polskich placówek i nie miała problemów z porozumiewaniem się w języku polskim.

Dyrektor wyjaśniła, że nie udało się zatrudnić asystenta kulturowego dla dwojga uczniów z Gruzji. Problemem okazało się znalezienie osoby posługującej się językiem gruzińskim i polskim. Do porozumiewania się z uczniami wykorzystywano oprócz języka polskiego, język rosyjski, a także elektroniczne tłumaczniki czy aplikacje.

(akta kontroli str. 24-267,470-473,477-479,543-549,636)

¹² Szkoła Podstawowa im. Marii Kownackiej w Skulach.

¹³ Cztery z nich utworzono w innej lokalizacji.

5. W okresie objętym kontrolą, żadnemu z uczniów nie skrócono nauki w oddziale przygotowawczym.

Rada Pedagogiczna, na podstawie wniosków dwóch wychowawców, zgodnie z art. 165 ust. 13 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe¹⁴, z opóźnieniem podjęła uchwały o przedłużeniu nauki w oddziałach przygotowawczych dla sześciu uczniów na rok szkolny 2022/2023, w dniu 10 maja 2023 r.

(akta kontroli str. 470-473,656-658)

6. Ze względu na utworzenie oddziałów przygotowawczych od roku szkolnego 2022/2023, dla uczniów tych oddziałów nie było potrzeby przeprowadzenia klasyfikacji.

(akta kontroli str. 24-267)

7. W roku szkolnym 2020/2021 nie organizowano dodatkowych zajęć z języka polskiego dla cudzoziemców, ponieważ nie zidentyfikowano takich potrzeb. Uczniowie cudzoziemcy uczęszczający do Szkoły funkcjonowali wcześniej w polskim systemie oświaty i nie mieli żadnych problemów komunikacyjnych. Dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla uczniów cudzoziemców organizowano w szkole od roku szkolnego 2021/2022 w wymiarze dwóch godzin tygodniowo: dla trzech grup (dwóch, dwóch i 10 uczniów) i dwóch uczniów indywidualnie, a w roku szkolnym 2022/2023 dla czterech grup w lokalizacji w Nadarzynie (22, 18, 17 i 25 uczniów¹⁵) w wymiarze tygodniowym: dwóch, czterech, czterech i trzech godzin, o czym szerzej w sekcji *stwierdzone nieprawidłowości*.

Pięciu uczniom cudzoziemcom uczęszczającym do klas VII i VIII oddziałów ogólnodostępnych, dla których nie zorganizowano oddziału przygotowawczego, umożliwiono uczestnictwo w 6 godzinach nauki języka polskiego oddziału przygotowawczego, potwierdzając ich udział w zajęciach na dodatkowej liście obecności. Pomimo udziału dodatkowych uczniów na zajęciach nauki języka polskiego, liczebność grupy na żadnych zajęciach nie przekroczyła 25 uczniów.

(akta kontroli str.659-737)

8. W kolejnych latach szkolnych objętych kontrolą, z pomocy psychologiczno-pedagogicznej w Szkole korzystało odpowiednio: dwóch, 12 i 26 uczniów cudzoziemców, z czego:

w roku szkolnym 2020/2021 w zajęciach:

- rozwijających umiejętności uczenia się brało udział dwóch uczniów;
- związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu – dwóch uczniów;

w roku szkolnym 2021/2022 w zajęciach:

- rozwijających umiejętności uczenia się brało udział 12 uczniów;
- związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu – trzech uczniów;
- udzielono porad i konsultacji – 10 uczniom;

w roku szkolnym 2022/2023 w zajęciach:

- rozwijających umiejętności uczenia się brało udział dziewięciu uczniów;
- związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu – dziewięciu uczniów;
- przedmiotowych zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych – dwóch uczniów;
- zajęciach specjalistycznych – dwóch uczniów;
- w warsztatach – 23 uczniów;
- udzielono porad i konsultacji – 12 uczniom.

(akta kontroli str. 540)

¹⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 900.

¹⁵ Ze względu na dużą rotację uczniów w oddziałach przygotowawczych w Nadarzynie, nie było stałej liczby uczniów uczestniczących w zajęciach. Podana liczebność obejmuje wszystkich uczniów, którzy uczestniczyli w zajęciach chociaż raz. Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach w jednym czasie nie przekroczyła 8.

Szkolne pedagog i psycholog rozpoznawały indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne i środowiskowe uczniów cudzoziemców, podobnie jak w przypadku pozostałych uczniów. Diagnozy dokonywano poprzez rozmowy z uczniami i rodzicami, obserwacje podczas zajęć i bieżącą współpracę z wychowawcami i nauczycielami poszczególnych przedmiotów. Do tego celu wykorzystywano narzędzia przygotowane na potrzeby prowadzonych w klasach warsztatów o charakterze profilaktycznym, m.in.: warsztaty Bezpieczeństwo w szkole, przemoc rówieśnicza, Prawa Dziecka, Cyberprzemoc, Zdrowie psychiczne – depresja. Wyniki kwestionariuszy sporządzanych podczas zajęć pozwalały na podejmowanie działań naprawczych. Ponadto w Szkole prowadzone były działania mające na celu integrację uczniów i włączenie ich do dodatkowych aktywności w postaci konkursów szkolnych czy akcji ogólnoszkolnych, takich jak Konkurs fotograficzny, Projekt Arteterapia, Akcja charytatywna Bezdomniaki, przerwy ART, w czasie których uczniowie mogli spędzać wspólnie czas i integrować się w grupie przy wykonywaniu prac plastycznych.

W sytuacjach wymagających interwencji specjalistów, opiekunom udostępniano wykaz placówek świadczących pomoc psychologiczną w języku ukraińskim. W oddziałach przygotowawczych organizowano zajęcia, których celem była *Diagnoza funkcjonowania w nowym środowisku w sytuacji kryzysowej*, zawierające elementy integrujące grupę czy zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalne uczniów. Ponadto organizowano w Szkole spotkania z psychologiem z Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, konsultacje dla nauczycieli mające na celu uwrażliwienie na problemy i potrzeby uczniów cudzoziemców.

Czterech nauczycieli wychowawców oddziałów, do których w roku szkolnym 2022/2023 uczęszczali uczniowie cudzoziemcy, którzy udzielili odpowiedzi na pytania kwestionariuszowe uznało, że indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów cudzoziemców rozpoznano u każdego z nich, natomiast dwóch wychowawców uznało, że takie potrzeby rozpoznano u części uczniów. Jeden z wychowawców uznał, że wobec uczniów cudzoziemców jego oddziału takich potrzeb nie rozpoznawano.

Do najczęściej wskazywanych przez wychowawców form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, z jakiej korzystają uczniowie cudzoziemcy należały zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze (wskazania czterech nauczycieli) oraz porady i konsultacje (trzech). Dwóch wychowawców wskazało na zajęcia specjalistyczne i zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu.

W przypadku wszystkich 20 wybranych losowo uczniów cudzoziemców przyjętych do Szkoły w roku szkolnym 2022/2023 dokonywano rozpoznania ich indywidualnych potrzeb rozwojowych, edukacyjnych, możliwości psychofizycznych i czynników środowiskowych mających wpływ na ich funkcjonowanie w Szkole. Na kartach *Diagnozy specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia przybywającego z zagranicy* sporządzano opinię na podstawie informacji zebranych przez wychowawcę, nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem. *Diagnoza* zawierała informacje o uczniu w zakresie jego możliwości psychofizycznych i potencjału rozwojowego, w tym indywidualnych potrzeb rozwojowych, o funkcjonowaniu ucznia w szkole, w tym występujących trudnościach, a także inne dotyczące, np. współpracy z rodzicami/opiekunami czy problemów zdrowotnych. *Diagnozy* zawierały wskazania do ewentualnej dalszej pracy z uczniem i określały potrzebę włączenia go do konkretnego rodzaju zajęć organizowanych w Szkole z psychologiem lub/i pedagogiem.

(akta kontroli str. 511-540,550-551,1164-1166)

9. W Rozdziale X Statutu Szkoły określono *Wewnątrzszkolne zasady oceniania* (§ 57), w których określono cele oceniania osiągnięć edukacyjnych i zachowania

uczniów, a także ich zakres. Zgodnie z § 58 Statutu każdy nauczyciel opracowuje przedmiotowe zasady oceniania wraz ze szczegółowymi wymaganiami edukacyjnymi, stanowiącymi kryteria uzyskania poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych, a także sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów. W § 59 wskazano na prace pisemne, które podlegają ocenie, ćwiczenia, zeszyty i zeszyty ćwiczeń, warunki uzyskania oceny w przypadku nieobecności ucznia. Ponadto Statut określił punktację wyjściową do uzyskania poszczególnych ocen, tzn. próg uzyskania danej oceny, które zostały uszczegółowione w przedmiotowych zasadach oceniania.

W Statucie nie uregulowano w odrębny sposób zasad oceniania uczniów cudzoziemców, jednak jego § 58 pkt 7 zobowiązuje nauczycieli Szkoły do indywidualizowania pracy z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Powyższe ma polegać m.in. na wydłużaniu czasu pracy, dostosowaniu formy sprawdzianu, np. w formie testu, rozmowy z nauczycielem czy dostosowanie trudności poleceń do poziomu rozumienia przez ucznia zadania czy czynności.

Dwóch z pięciu nauczycieli (języka polskiego, przyrody, geografii, historii i matematyki) wskazało, że dostosowywali oni sposoby oceniania do możliwości uczniów cudzoziemców, dwóch nauczycieli podało, że dostosowania polegały na różnicowaniu stopnia trudności zadań. Podczas oceniania uczniów cudzoziemców w oddziałach przygotowawczych nauczyciele stosowali ocenę opisową, pochwały, nagradzanie uczniów plusami, udzielanie uczniom informacji zwrotnej – ustnej i pisemnej oraz oceny cyfrowe.

(akta kontroli str. 268-460,470-473,550-570,1103-1166)

10. W roku szkolnym 2021/2022 do udziału w egzaminie zewnętrznym zgłoszono 80 uczniów, w tym jednego ucznia cudzoziemca, który nie skorzystał z dostosowania formy i warunków zdawania egzaminu, ponieważ dobra znajomość języka polskiego nie utrudniała mu zrozumienia czytanego tekstu. W roku szkolnym 2022/2023 do egzaminu zewnętrznego z dostosowaniem warunków i/lub form zdawania egzaminu zgłoszono dwóch uczniów cudzoziemców – obywateli Ukrainy. Rada Pedagogiczna pozytywnie zaopiniowała dostosowania dla obu uczniów dotyczące dostosowania zasad oceniania języka polskiego z językiem poleceń ukraińskim, matematyki w języku ukraińskim, a także języka angielskiego z językiem poleceń ukraińskim¹⁶.

(akta kontroli str. 651-655)

11. W okresie objętym kontrolą, do Szkoły nie zgłaszały się placówki dyplomatyczne lub konsularne kraju pochodzenia uczniów cudzoziemców ani stowarzyszenia kulturalno-oświatowe wyrażające chęć współpracy dotyczącej organizacji zajęć nauki języka i kultury kraju pochodzenia uczniów. W Szkoła nie podpisała porozumień dotyczących takich zajęć.

(akta kontroli str. 470-473,477-479)

12. W badanym okresie, oprócz obywateli Ukrainy, do Szkoły uczęszczali uczniowie pochodzenia gruzińskiego (dwoje), a także białoruskiego (jeden). Na podstawie wniosków złożonych przez Dyrektora Szkoły, organ prowadzący zapewnił nauczycielom pracującym z uczniami cudzoziemcami pomoc nauczyciela, poprzez zatrudnienie dwóch osób władających językiem ukraińskim i polskim, jedną w drugim półroczu roku szkolnego 2021/2022, drugą zaś na cały rok szkolny 2022/2023. Nie zatrudniano asystenta kulturowego dla uczennicy z Białorusi, gdyż od 4 lat

¹⁶ Uchwała nr 11/22/23 Rady Pedagogicznej z dnia 18 listopada 2022 r. w sprawie wyrażenia opinii o sposobach dostosowania form przeprowadzania w roku szkolnym 2022/2023 egzaminu ósmoklasisty.

uczęszczała ona do polskich placówek i nie miała problemów z porozumiewaniem się w języku polskim. Nie zapewniono asystenta kulturowego dwojgu uczniom pochodzących z Gruzji ponieważ, jak wyjaśniła Dyrektor, problematycznym okazało się znalezienie osoby posługującej się językiem gruzińskim i polskim. Do porozumiewania się z uczniami wykorzystywano oprócz języka polskiego, język rosyjski, a także elektroniczne tłumaczniki czy aplikacje.

(akta kontroli str. 477-478,636)

13. Na każdy rok szkolny objęty kontrolą Dyrektor opracowywała *Plan Wewnątrzszkolnego Doskonalenia Nauczycieli w Szkole Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Józefinie*. Określała w nim potrzeby szkoleniowe nauczycieli, cele główne i szczegółowe doskonalenia zawodowego, formy doształcania, wspomagania nauczycieli w tym procesie, a także tematykę szkoleń. Planowane szkolenia odzwierciedlały faktyczne potrzeby nauczycieli ze względu na aktualną sytuację, np. w roku szkolnym 2020/2021 zaplanowano szkolenia dotyczące m.in. dbania o zdrowie psychiczne w okresie pandemii, w roku szkolnym 2021/2022 profilaktyki uzależnień oraz cyberprzemocy, a w 2022/2023 zwrócono uwagę na potrzebę doskonalenia kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami przybyłymi z zagranicy, w szczególności z Ukrainy, w związku z tym zaplanowano szkolenia dotyczące doskonalenia wspomnianych kompetencji, jak i rozwiązywania problemów emocjonalnych dzieci i młodzieży.

W kolejnych latach objętych kontrolą, tj. 2020-2023 w Szkole zatrudniano w pełnym i niepełnym wymiarze godzin odpowiednio 50, 52, 52 i 51 nauczycieli, w tym pracujących z uczniami cudzoziemskimi było odpowiednio: 29, 31, 37 i 37.

Zgodnie z informacjami uzyskanymi od 29 nauczycieli, pracujących z uczniami cudzoziemskimi, którzy wypełnili stosowny kwestionariusz, jedynie pięciu (17%) widziało potrzebę organizacji przez Szkołę szkoleń w zakresie pracy z uczniem cudzoziemskim, jednakże żaden z nich nie zgłosił takiej potrzeby Dyrektorowi. W grudniu 2020 r. – 38 nauczycieli, w tym 24 pracujących z uczniami cudzoziemskimi, uczestniczyło w radzie szkoleniowej poświęconej tematyce indywidualizacji procesu nauczania. W lutym i marcu 2022 r. po 15 nauczycieli pracujących z przybywającymi z zagranicy uczniami wzięło udział w webinarium pt. *Jak wspierać uczniów pochodzenia ukraińskiego i rozmawiać w szkole o wojnie*, a także *Jak wspierać i rozmawiać z dziećmi o wojnie na Ukrainie*. W marcu jeden z nauczycieli pracujących z uczniami cudzoziemskimi ukończył kurs nauczania języka polskiego jako obcego (kurs sfinansował z własnych środków).

Od 2020 r. do końca I kwartału 2023 r. gmina nie wydatkowała żadnych środków na doskonalenie zawodowe nauczycieli związane z edukacją uczniów przybyłych z zagranicy.

(akta kontroli str. 3-6,514-523)

14. W latach 2020-2023 nauczyciele nie zgłaszali potrzeb w zakresie wyposażenia szkoły w materiały, pomoce, środki dydaktyczne, literaturę fachową, podręczniki i czasopisma metodyczne w związku z nauczaniem dzieci z zagranicy.

Jak wynika z kwestionariusza, który wypełniło 29 nauczycieli, zdecydowana większość (83%) w pracy z uczniami cudzoziemcami korzysta z pomocy dydaktycznych zakupionych przez szkołę i uważa, że są one wystarczające, a 31% korzysta z własnych pomocy dydaktycznych. Jeden z nauczycieli w pracy z uczniami cudzoziemcami nie korzysta z pomocy dydaktycznych, bo nie ma takiej potrzeby, a jeden uważa, że zakupione przez Szkołę pomoce są niewystarczające, dlatego korzysta z własnych zasobów.

W 2022 r. Szkoła w ramach § 4350 wydatkowała środki w wysokości 196,5 tys. zł na zakup pomocy naukowych, sprzętu elektronicznego, artykułów biurowych

wyposażenie sal lekcyjnych, doposażenie innej lokalizacji prowadzenia zajęć dydaktycznych. Stanowiło to 49% wydatków poniesionych przez Szkołę w danym roku w związku z kształceniem dzieci cudzoziemców. Najwyższą łącznie kwotę wydatkowano na zakup urządzeń biurowych i multimedialnych, w tym laptopów, kserokopiarek, niszczarki, nośników pamięci USB, odtwarzaczy CD, projektora, zestawu nagłośnienia i telefonu – 146,2 tys. zł (74%).

Ponadto na pomoce dydaktyczne (plansze matematyczne, polonistyczne, piłki kije i bramka do unihokeja, waga szkolna, gry planszowe, mapy, piłki do różnych dyscyplin sportowych, liczydło na stojaku, słowniki polsko-ukraińskie) w 2022 r. wydatkowano 16,0 tys. zł (8%). W 2023 r. doposażono Szkołę w lektury szkolne, plansze edukacyjne, maty do ćwiczeń, pomoce dydaktyczne matematyczne i plastyczne za kwotę 3,4 tys. zł (46% z 7,4 tys. zł wydatkowanych w I kw. 2023 r. w ramach § 4350).

Na wyposażeniu szkolnej biblioteki znajdowały się pozycje wykorzystywane zarówno przez nauczycieli jak i uczniów, takie jak: Język polski dla ukraińskich dzieci; Mój pierwszy elementarz polsko-ukraiński; Słownik polsko-ukraiński, ukraińsko-polski; Praktyczny słownik polsko-ukraiński, ukraińsko-polski; polsko-ukraińskie wersje książek: Bajki ukraińskie; Księża dżungli; Teraz tu jest nasz dom; Wolność, pokój, przyjaźń; Witaj w Polsce; Przygody Koziołka Matołka cz. 1 i 2; Biały Kieł; Maja i przyjaciele; a także ukraińskie wersje: Psie troski; Afryka Kazika oraz Dziadek i niedźwiadek.

(akta kontroli str. 3-6,514-523,1164-1166)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dane jednego z uczniów, a także dane dziedzinowe o korzystaniu przez niego z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego, przekazano do SIO 182 dni od rozpoczęcia przez niego nauki w Szkole, w dniu 21 marca 2022 r., tj. po terminie określonym w art. 30 ustawy o SIO, zgodnie z którym podmiot zobowiązany do przekazywania danych do zbioru danych szkoły lub placówki oświatowej, zbioru danych jednostki, zbioru danych nauczyciela i zbioru danych ucznia przekazuje dane do bazy danych SIO, w terminie 7 dni od dnia, w którym nastąpiła zmiana w stanie faktycznym. Obowiązek przekazywania przez Szkołę danych dziedzinowych ucznia o korzystaniu przez niego z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego nakłada art. 44 ust. 1 w zw. z art. 14 pkt 12 ustawy o SIO. Zgodnie z przywołanymi przepisami opóźnienie we wprowadzeniu danych do SIO wyniosło 174 dni.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że pierwotnie uczeń został wprowadzony do SIO terminowo, jako uczeń oddziału 7b, jednak podczas tworzenia od września 2022 r. oddziałów przygotowawczych, zamiast zostać przepisany, omyłkowo został usunięty z SIO i ponownie wpisany jako uczeń klasy 7b.

(akta kontroli str. 477-479,612-634)

2. Obowiązujące w oddziałach przygotowawczych programy nauczania języka polskiego nie zostały opracowane na podstawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców, który stanowi załącznik do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców¹⁷

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że w oddziałach przygotowawczych, do nauki języka polskiego stosowano te same programy nauczania co przy edukacji uczniów

¹⁷ Dz. U. Nr 61 poz. 306.

polskich, ze względu na brak wiedzy o konieczności ich dostosowania, zgodnie z ramowym programem kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców.

(akta kontroli str. 477-479,659,738-1102)

3. Dla uczniów będących obywatelami Ukrainy nie zorganizowano, od 26 kwietnia 2022 r., dodatkowych zajęć z języka polskiego, indywidualnie lub w grupach liczących nie więcej niż 15 uczniów, w wymiarze nie mniejszym niż 6 godzin lekcyjnych tygodniowo. Zamiast tego dodatkowe zajęcia z języka polskiego dla ww. uczniów organizowano w roku szkolnym 2021/2022 w wymiarze 2 godzin tygodniowo dla dwóch uczniów indywidualnie, a także trzech grup liczących dwóch, dwóch i 10 uczniów, a w roku szkolnym 2022/2023 dla czterech grup liczących 22, 18, 17 i 25 uczniów, w wymiarze odpowiednio dwóch, czterech, czterech i trzech godzin tygodniowo, co było niezgodne z § 11a ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy¹⁸.

Dyrektor wyjaśniła, iż w Szkole nie organizowano zajęć, o których mowa w § 11a ust. 1 ww. rozporządzenia z powodu braku wiedzy o konieczności ich zorganizowania.

(akta kontroli str.659-737)

OCENA CZĄSTKOWA

Organizując w Szkole warunki do realizacji zadań edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych wobec uczniów cudzoziemców, w prawidłowy sposób utworzono oddziały przygotowawcze, w których realizowano podstawę programową przy tygodniowym wymiarze zajęć edukacyjnych wynoszącym od 20 do 25 godzin i liczbie od 12 do 24 uczniów. W nauce języka polskiego prowadzonej w tych oddziałach wykorzystywano programy nauczania, które nie zostały opracowane na podstawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców. Uczniowie będący obywatelami Ukrainy mieli zapewnione wsparcie asystenta kulturowego posługującego się zarówno językiem polskim jak i ukraińskim, zatrudnionego w charakterze pomocy nauczyciela. Jednocześnie dodatkowe zajęcia nauki języka polskiego dla tych uczniów zorganizowano w wymiarze od dwóch do czterech godzin, choć obowiązujące przepisy stanowią, iż liczba godzin nauki języka polskiego powinna wynosić nie mniej niż sześć godzin tygodniowo. Potrzeby rozwojowe jak i możliwości psychofizyczne uczniów cudzoziemców, rozpoznawano i zaspokajano we współpracy ze szkolnymi psychologiem i pedagogiem. Uczniom zapewniono odpowiednie wsparcie psychologiczno-pedagogiczne m.in. poprzez umożliwienie im uczestnictwa w zajęciach wyrównawczych i rzetelne wspomaganie w egzaminach zewnętrznych. Dyrektor zapewniła nauczycielom odpowiednie warunki do realizacji zadań dydaktycznych i opiekuńczo-wychowawczych doposażając Szkołę w pomoce naukowe i dydaktyczne, a także sprzęt multimedialny i biurowy, głównie w związku z utworzeniem drugiej lokalizacji prowadzenia zajęć dla uczniów przybywających z zagranicy. Nauczyciele nie zgłaszali potrzeby doskonalenia zawodowego w zakresie pracy z dzieckiem cudzoziemskim, jeden z nauczycieli samodzielnie zdecydował się na uczestnictwo w kursie nauki języka polskiego jako obcego.

¹⁸ Dz.U. z 2022 r., poz. 645, dalej: rozporządzenie w sprawie kształcenia uczniów obywateli Ukrainy. Przepis został dodany przez § 1 pkt 6 rozporządzenia z dnia 8 kwietnia 2022 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. poz. 799) z dniem 26 kwietnia 2022 r. Następnie zmieniony § 1 pkt 4 rozporządzenia z dnia 11 sierpnia 2022 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy (Dz. U. poz. 1711) z dniem 17 sierpnia 2022 r.

3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla uczniów cudzoziemców.

Opis stanu faktycznego

1. Dla każdego roku szkolnego objętego kontrolą, Dyrektor sporządzała plan nadzoru pedagogicznego, który zawierał tematykę planowanych kontroli, np. prowadzenie dokumentacji przebiegu nauczania, realizacja podstawy programowej, wykorzystanie technologii informacyjnych czy pomocy dydaktycznych, a w zakresie edukacji uczniów cudzoziemskich (aneks do planu na 2021/2022 i 2022/2023) – efektywność udzielanego wsparcia uczniom z Ukrainy, zgodność działań wychowawczych z programem wychowawczo-profilaktycznym, w tym integracja z uczniami z Ukrainy, dostosowanie wymagań edukacyjnych do możliwości uczniów z Ukrainy – indywidualizacja pracy na zajęciach lekcyjnych, objęcie wsparciem psychologiczno-pedagogicznym uczniów z Ukrainy. Ponadto plan na rok szkolny 2020/2021 zawierał zakres, tematykę i organizację prowadzonej w Szkole ewaluacji wewnętrznej zawierającej wymagania w postaci *Działań nauczycieli związanych z indywidualizacją procesu nauczania* w I semestrze, a także *Działań wychowawczych szkoły – wychowaniu do wartości, kształtowaniu postaw i respektowaniu norm społecznych* w drugim. W planach na lata szkolne 2020/2021 i 2021/2022 zawarto kierunki polityki oświatowej, a dla każdego roku działania wspomagania nauczycieli, terminarz posiedzeń Rady Pedagogicznej, monitoring, tematykę i harmonogram obserwacji. W planie na 2022/2023 rok uwzględniono organizację prowadzenia zajęć w oddziałach przygotowawczych dla uczniów niebędących obywatelami polskimi.

W latach szkolnych 2020/2021-2022/2023 Dyrektor zaplanowała i zrealizowała 25 obserwacji zajęć dydaktycznych i wychowawczych¹⁹, z których siedem odbyło się w oddziałach, do których uczęszczali uczniowie cudzoziemcy. Obserwacje prowadzono w obu lokalizacjach, w których realizowane były zajęcia.

(akta kontroli str. 481-510)

2. W Planie Nadzoru Pedagogicznego na rok szkolny 2021/2022 uwzględniono zmodyfikowane kierunki polityki oświatowej państwa w postaci doskonalenia kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego jako języka obcego. Na podstawie przeprowadzonych obserwacji, kontroli, działań wspomagających nauczycieli w *Sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego* zawarto m.in. następujące wnioski dotyczące problematyki kształcenia uczniów cudzoziemców:

- zwiększenie działań w zakresie integracji uczniów podczas zajęć wychowawczych;
- kontynuowanie działań nauczycieli specjalistów wspierających uczniów z obniżoną odpornością psychiczną, w tym uczniów z Ukrainy;
- doskonalenie kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym;
- diagnozowanie potrzeb uczniów, udzielanie im wsparcia w formie bieżącej pracy nad wyrównywaniem szans edukacyjnych.

Wykazane wnioski zostały uwzględnione w Planie Nadzoru Pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023.

(akta kontroli str. 481-510)

3. W związku ze zwiększeniem się w Szkole liczby uczniów cudzoziemców, zwłaszcza pochodzenia ukraińskiego, obowiązujące programy wychowawczo-profilaktyczne zostały zmodyfikowane. W aneksowanym programie na rok szkolny 2021/2022 dodano zadania do realizacji w terminie od marca 2022 r., a mianowicie:

- ułatwienie uczniom z Ukrainy integracji w polskiej szkole, pomoc w nauce oraz stworzenie poczucia bezpieczeństwa w nowej sytuacji;

¹⁹ 2020/2021 – 7, 2021/2022 – 7, 2022/2023 – 11.

- uwrażliwienie uczniów i nauczycieli na obecność uczniów cudzoziemskich;
- organizowanie pomocy rzeczowej i materialnej dla rodzin przybywających z Ukrainy;
- reagowanie na każdy sygnał świadczący o pogorszeniu samopoczucia i naruszaniu poczucia bezpieczeństwa uczniów – obcokrajowców.

Przy każdym W wskazano sposoby ich realizacji, a także osoby odpowiedzialne.

W programie na rok szkolny 2022/2023 przewidziano położenie nacisku m.in. na doskonalenie kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami przybyłymi z zagranicy, w szczególności z Ukrainy, adekwatnie do zaistniałych potrzeb oraz kompetencji nauczycieli nowych przedmiotów, wprowadzonych do podstawy programowej. Za jeden z celów priorytetowych uznano *Wzmacnianie i wspieranie uczniów z Ukrainy*, poprzez doskonalenie kompetencji wychowawczych wśród rodziców, a także współpracę z rodziną obcokrajowców.

(akta kontroli str. 577-611)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działania podejmowane przez Dyrektora w zakresie sprawowania nadzoru pedagogicznego nad zajęciami dla uczniów cudzoziemców.

Dyrektor rzetelnie zrealizowała działania wynikające z przyjętych planów nadzoru pedagogicznego, które obejmowały ewaluację wewnętrzną, obserwację zajęć z udziałem dzieci cudzoziemców, wspomaganie nauczycieli, kontrolę dokumentacji szkolnej, a także monitorowanie realizacji procesów edukacyjnych, opiekuńczych i wychowawczych. Sporządzane z nadzoru wnioski w zakresie spraw związanych z kształceniem uczniów z doświadczeniem migracyjnym uwzględniano w planach na kolejny rok szkolny. Zmodyfikowano szkolny program wychowawczo-profilaktyczny, dostosowując go do sytuacji związanej ze zwiększeniem się w Szkole liczby uczniów cudzoziemskich, zwłaszcza z Ukrainy.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o:

Wnioski

1. Kwalifikowanie uczniów do oddziałów przygotowawczych przez zespół kwalifikacyjny, powołany w tym celu przez Dyrektora Szkoły.
2. Dokumentowanie rozmów kwalifikacyjnych prowadzonych z opiekunami uczniów cudzoziemców przyjmowanych do Szkoły.
3. Opracowywanie w oddziałach przygotowawczych programów nauczania języka polskiego na podstawie ramowego programu kursów nauki języka polskiego dla cudzoziemców.
4. Zorganizowanie dodatkowych zajęć nauki języka polskiego dla uczniów będących obywatelami Ukrainy w wymiarze nie mniejszym niż określony w obowiązujących aktach prawnych.

Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Warszawie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 6 czerwca 2023 r.

Kontroler
Wojciech Nęcki
starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Warszawie
DYREKTOR
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Warszawie
z up.
.....
Wiesława Bronisz
p.o. Wicedyrektora
podpis

